

העם

הגן כ"ד

לפתע פתאום ירד חום הקיץ על ישראל. ועם החום של הטבע עלה וגבר החום אשר בלב אדם.

משך שבוע גברה כמעט בכל חוגי האו"כ לוסיה ההתמרמרות נגד ההתקפה האחרונה של המיעוט הדתי, הפצצה התפוצצה, גר-מה נזקמה לדלתות ולשמשות, לא פגעה בשר, באשתו, בבתו ובבנו, מי שהיה מספק אחרון בעיר העתיקה ושבו בידי הלגיון. מיד אחר המעשה אסרה המשטרה שני צעירים, שנראו לה חשודים. בבית אחד מהם מצאה, לדבריה, כמות של חומרי נפץ — גם הוא סימן שאם אמנם דיר החדר ביצע את המעשה, לא התיחס אליו ברצינות יתר. איש מחתרת אינו משאיר חומרי נפץ בחדרו בצאתו לפעולה.

זו הפעם הראשונה, מאז קמה המדינה, עלה באופן ספונטאני בלב אלפים הרעיון לעבור להתקפה נגדית, לארגן תנועה המור נגד מלחמה בשלטון המיעוט הדתי. אנשים רציניים, עורכי-דין ונבדלים ומנהלי חברות, השמיעו דברים קודרים על הצורך במרי אזרחי, בעליה המונית של אלפי מכוניות ירושלמיה כיום השבת, ובהתנגדות פסיבית. בבתי הקפה, שם יושבים אנשים תוססים יותר ורציניים פחות השמעו הפסוקים המ-קובלים שיש לעשות מהשור. כרגיל, לא התכוון איש לכך ברצינות, כי פסוקים מסוג זה לא נשמעו בפעם הראשונה. הם שייכים למילון הקבוע של הנוער, משוחרר הקרבות וחסר המעשים.

אולם באחד מבתי-הקפה נמצא, כנראה, אדם ששאל את עצמו: מדוע לא? מדוע לא לעשות איזה מעשה שהוא, סרסרשיבות כשלעצמו, אך שיעורו הד ויזכיר שמעשי הדתיים מעוררים התנגדות? הבחור שוחח, אולי, עם בחור אחר, השניים החליטו לעשות את המעשה בצורת פצצה-הפחדה, ספק מע-שה קונדס, ספק הפגנה. חיילי קרב אינם רגילים להתיחס ברצינות לפצצות הפחדה, אשר כשדה הפתוח אינן יכולות לגרום לשום נזק.

כמות שד חמרי נפץ. ביום הששי בערב נפלה פצצת הפחדה פרימיטיבית לתוך מרפסתו של דוד צבי פנקס, שר התחבורה האזרחי לתקנת השבת החרושה. הפצצה לא התפוצצה, אולם משמר שוטרים הופקד על הבית.

לא היה המעשה פרי ידו של ארגון מחתרת, היה העניין מסתיים בזה. איש מתחרת רציני אינו חוזר שנית למקום בו נכשלה פעולה קודמת. אולם שיקול זה אינו קיים לגבי אדם או אנשים העושים מעשה "מן

רמון הפחדה צבאי הוא כלי-נשק המש-מיע רעש גדול ויוצר הדף אויר בלבד. ומט-רתו היחידה להוריד את ראשי האויב שעה שהמטילים מסתערים עליו. המסתער רץ לק-ראת הרמון המתפוצץ, העשוי לצורך זה בצורה שלא וכל לגרום לשום חבלה גופי-נית. אולם בחדר סגור, כאשר הדף האויר נתקל בהתנגדות, עלול ההדף לנפץ דלתות וחלונות.

שהמסורת היהודית היא שלו, או החושב את עצמו ליהודי, או החברה חושבת אותו ל-יהודי. אולם מה יקרה אם מחר יכריזו על עצמם 100 אלף אזרחים טובי-ימים ממוצא תורכמני כעל יהודים? או אם 700 אלף הסליטים הערביים יודיעו שעברו לדת היהודית ויד-רשו כניסה חופשית ואזרחות אוטומטית בישראל? לפיכך חשוב מאד שיהיה אדם רשאי לק-בוע: זה יהודי וזה לא, כפי שהדבר ימצא חן בעיניו. פרקליט המדינה הודיע שזכות

שהוציא גדרו פקודת מעצר, היה שקט אך עצבני, התרגש רק כשעמד מול אמו שפיר-נסה את המשפחה מאז ילדותו, חברת מפא"י נאמנה שאישיותה המיוחדת במינה זכתה להערצת כל כנניה. הסעיפים לפיו יואשמו הנעצרים, כנראה: סעיף 235 (גנב נזק גופני), אשר עונשו המקסימלי הוא מאסר עולם, סעיף 326 (גנב נזק לרכוש), סעיף 34 (קשירת קשר) וסעיף 66 (החזקת חומר מסופץ). **בפרם משפט חזית כוח.** המיוחד במעשה-כולו, כמאורע ציבורי, הוא חוסר

גרשום שוקן וידידה * ענינה צבעונית = השתתפות גופנית

זו שמורה לו. אולם שר הפנים, משה שפי-רא, האחראי לענייני אזרחות ולענייני עלייה תובע גם הוא את הזכות-כאם כי שניהם יהודים טובים, ספק גדול הוא אם גם הם יודעים במה בדיוק טמונה יהדותם.

היטעלמאכער

בשלהי מלחמת העצמאות נפוצו בארץ כו-בעים שנסאו את הסיסמה המעודדת "א מתנה פון די יידישע היטעלמאכער אין אמעריקא" (מתנה של יצרני הכובעים היהודיים בא-מריקה). אנשים רבים קיבלו את הכובעים ברצון, מחוסר כובעים אחרים. אולם מעטים סברו שמתנת הכובעים של ההיטעלמאכער שקולה כנגד מתנת הדם של החיילים הקר-ביים הישראלים.

היאוריה מעניינת זו נשמרה לאריה גל-בלום, סופר הארץ בארצות-הברית, שכתב ביום העצמאות כתבה שהרימה גבות עינים רבות: ההשתתפות הכספית האמריקאית במלחמה היתה שהה השתתפות הגופנית של הנוער העברי.

לפני שבוע עלו גבות העיניים בכמה מילי-מטרים נוספים. ביניהם גבות עיניו הספרו-יתות של נתן אלתרמן בטור השבועי שלו, כי במאמר ראשי, בלי ספק פרי רוחו של גרשום שוקן עצמו, עורך הארץ, טוען העתון לוא פחות ולא יותר: "היסודותיה של היהוד-ות האמריקאית הנוחו עליידי בני דורם, חבריהם וקרוביהם של הביילויים ושל אנשי העלייה השנייה, השלישית, הרביעית והי-חמישית.

ההבדל הוא, שיהודי אירופה שהגרו לא-מריקה עשו גדולות במלאכה, במסחר ובי-תעשייה, והפכו מבני עיירות בטלנים וקבצנים לקיבוץ היהודי העשיר ביותר שנתקיים באחד הימים בתולדות עם ישראל ואילו אותו חלק של יהודי אירופה שעלו לארץ-ישראל הניחו אמנם את היסודות לחידוש עצמאותנו ורי-בונותנו, אך נכשלו באופן מפתיע מאד דווקא בבניין משק לאומי המסוגל לשאת את עצמו." אם יש בכלל משמעות להשארה, הרי היא: על בני בית-אלפא ועין-חרוד ללמוד לקח מן ההיטעלמאכער, לתהות על קנקנם כדי להבין כיצד מקימים משק לאומי בריא. כי בעוד שבאמריקה התעשייה הגדולה היא כמעט כולה בידי האנלמטיים האנגלו-סאקסים, הרי שהתינוך, המסחר ותעשיית בגדי-הגבני-רות היא בידי היהודים.

מאז באו העצמאות והכובעים חדרו הרבה אופנות אמריקאיות לציבור הישראלי. תחילה באו העניבות הצבעוניות והחלוצות המשור-צעות. אחר כך באו בגדי הים מסוג בקיני. המאמר הראשי של הארץ מספק את היסוד לאופנה מסוכנת יותר: הבריתה מן העבודה היצרנית, גם כשהיא כדאית, אל היטעל-מאכער.

התכלית שבו. אם היה ברצונו המבצעים לעזור בגיבוש חזית אנטי-דתית, הרי השיגו את התוצאה ההפוכה. עליידי מעשה קונדס, שקל היה לנפח אותו ולתארו כנסיון להמפכה לאומית, ניתן לגוש הדתי בדיוק הדבר אשר אותו ביקש: להסיח את הדעת ממעשה הכפייה הגדול של חוק השבת, להפנות את זעם ה-המונים נגד מעשה הטיורו הקטן והמכביש-המעשה הרפה את ידי המהססים בקרב האר-פוזיציה, ששאלו את עצמם אם חוק השבת כדאי למפלגתם, גיבש את הקואליציה כולה סביב לשר הנפצע. ואילו לאלה הככשיירים את הקרקע לדיקטטורה, ניתנה עזרה נוספת לחיסול ההדרגתי של ערובות הדמוקרטיה. אולם מעל הכל הטיל המעשה מבוכה בק-רב המחנה הגדול של מתנגדי הדתיים. רוב רובה של האוכלוסיה מתנגדת בחריפות ל-כפייה הדתית. אולם רוב רובה של האוכ-לוסיה מתנגדת גם למעשי אלימות. לחוגים האנטי-דתיים הנחל המעשה תבוסה רבה. לא היה כמעט איש שלא את המעשה. אולם גם בין השוללים היו שלא העלימו את השתתפותם בגורלם של העצירים, אשר חזית כוח עצומה התגבשה נגדם עוד בטרם החל משפטם.

מי זה יהודי?

לפני מלחמת העולם הראשונה מלך בעי-רית וינה אדם בשם לואנר. הוא היה ראש מפלגה אנטישמית פראית, דוגמה חיה לצעיר וינאי ששמו נתפרסם כעבור זמן בעולם — אדולף היטלר. אולם כשהגיע לואנר לשלטון מצא שכדאי לו לעשות עסקים עם יהודים. כשבאו יידישו ושפכו עליו דברי תוכחה, אמר בכעס את המשפט המפורסם: "אני הוא הקובע מי זה יהודי!" במדינת ישראל נטוש הקרב על אותה בע-ייה: מי קובע מי זה יהודי? חוק המדינה הופך את היהודי לבעל מעמד כיוחס — יהודי רשאי בכל שעה להכנס לארץ ולהת-אורח בה. אולם מי זה יהודי? החוק שותק על נקודה זו. ובצדק, כי אין אדם בעולם היועד לענות בבירור על השאלה-יהודי יכול להיות אדם המאמין בדת היהו-דית, או שאחרים חושבים שהוא יהודי, או שעבר ברית מילה, או שהוריו חשבו את עצמם יהודים.

לפני שבוע פרסם הרבני מוריס קרטצר, ראש הרבנים הצבאיים בצבא ארצות-הבכית, מאמר בשבועון האמריקאי הנפוץ *דו*. אמר הרבני: "יהודי הוא זה המאמין באמונה היהודית." אולם גם הרבני מרגיש שאין ה-הגדרה מספקת: יהודי הוא גם זה החושב

* התמונאית גרדה לופט, אשתו הראשונה של חיים ארלוזורוב.

